

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם הווספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה כלי הווספה הספרותית אין לתתם.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכות לנפטרים לפי גדל השטח
ברכת מו"ז 60 הלר. בראש הגליון שני כתרין.
גליון בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לם רק שם מקומו החדש, כ"א גם שא מקומו ומקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומד 76.918 הארסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
"HAMICPE"
Kraków.
(בחין לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 21 Maja 1909

גליון כא

מראקא א' סיון פ' במדבר תרס"ט

חותמם על כל יושבי המדינה. הזכויות המרובות, שהם קודעים בכל פעם מידי הממשלה המרכזית, הן רק כלי נשק בידם, לצאת כנגד כל הלאומים אשר במדינה, להקטין את השפעתם ואת ערכם, להכניע ביד הזקק את רוחם הלאומי ואת תרבותם ולהפוך את גליציא למדינה פולנית נקיה וטהורה, אשר אין לבני עמים אחרים חלק בה והזכות להנות ממנה.

וכל זמן אשר שאיפה זו תשרוד אצל תקיפי הפולנים עלינו לצאת למלחמה נגדה: הפולנים התקופים בגליציא לקחו להם את היהודים לכלי-הפץ המשמש לאינטרסיהם הפרטיים. משתמשים הם בנו כאופן כל כך משפיל ומלעוב, עד אשר גם אותם היהודים, שהם עבדי עבדים והם מורגלים זה דורות רבים לזכרת, מה יפית צריכים כבר גם הם להכיר את עמק הבצה, אשר טבעו בה. מן הצד האחד הם מספחים אותנו על כרחנו לאומה הפולנית, כדי להוכיח בסמטיסטיקה מזויפת, שכמותם בגליציא היא היותר מכריעה ומן הצד השני הם משתדלים להוכיח את כל מקורי פרנסותינו ולהוציא את המסחר מיריננו, כדי שנסאף עניים ודלים והסרי כל דשפעה: מן הצד האחד הם מעמידים מכשולים ואכני נגף על דרך התפתחותנו הלאומית והפצצים הם לקרוע מתוך לבנו כל עורק יהודי ולשבור אותנו בתור נוטרי כרמס, ומאידך ניסא, אם יעזו היהודי להכנס אל תוך כרס ספרותם, יגרשוהו כחרפה וכוז. ולכל התהפוכות הללו יש רק מקור אחד ומתוך חפץ אחד הן יוצאות: להשתמש בכל האמצעים המגונים, וכלבד שיטשטשו את צורת כל הלאומים האחרים הנמצאים בגליציא ולהתור התירה תחת קרקעם החמרית והרוחנית ולמשול על כל המדינה כרוחם הם.

למספרם, הם באי כה הלאומים והמעמדות במדינה והם משתדלים לתקן תקונים מתאימים, כדי להביא את מדינתם למדרגה הכלכלית והתרבותית הנאותה, ולתת את האפשרות לבני העמים השונים לפתח את כשרונותיהם בכל מקצועות החיים הצבוריים, סבלי אשר ילחין התקוף את החלש ממנו. דברי הצירים בועד המדינה הם קול העם האמתי, המביעים את צרכי בוחריהם ונלחמים בעדם. אוטונומיה מקומית רחבה צריכה להביא רוח והצלה גם ליהודי גליציא, להוציא אותם ככה הממון הצבורי מסבלות הלהין והדחק והעני, ליכר מוסרות להזק את מעמדם ולמצוא בשכולם מקורות מחיה חדשים, וכן לתת להם אפשרות רחבה ושלמה, לנלות את צביונם הלאומי ואת כשרונותיהם המיוחדים, לשם הטבת חנוך בניהם ולשם הרחבת קניניהם הלאומיים. מצד זה כודאי שאנחנו היינו צריכים לעזור לשאיפת העם הפולני.

אבל כמה הדברים אמורים? אלו היו הפולנים, העובדים בכל מאמצי כהם להרחבת האוטונומיה הגליצית, מתכוונים לטובת כל יושבי גליציא במדה שוה, אלו היו מתכווני להקטין את השפעת הממשלה המרכזית, כדי שהסיים הגליצי יהא כבואה נאמנה, שבה משתקפים החיים הלאומיים והמעמדיים שבגליציא, והשלטון הפנימי יהיה מתאים לעניניהם ואינטרסיהם. אבל נסיונות ארוכים מוכיחים, שמלחמת מנהלי הפולנים בעד הסיים אינה יוצאת מנקודת ההשקפה של הטבת חיי כל הלאומים, אלא גורמה האמתי היא השאיפה השובניסטית של התקיפים, לקחת בידם את רסן ההנהגה של גליציא ולמשול כחוקה על כל העמים היושבים בתוכה, לשפוך עליהם את דוח תרבותם ולהטביע את

ח' פעסעל איולער. פיינוועל שינדעלהיים מאורשים בחודש סיון תרס"ט. קראקא. וייען.

אסתר בלימה נערנער. שרמה זאב געלבערנ מארשים ל"ג בעומר תרס"ט. סטאטיסלאווקא אצל מאַטטי לכוב.

האוטונומיה הגליצית.

בימים האחרונים נתרבח חוג זכויותיה של האוטונומיה הגליצית. במרץ ובהרציות בלתי נפסקת שואף העם הפולני להעמיד את מדינת גליציא בתור עומדת ברשות עצמה בשאלות הכלכלה, התרבות וההנהגה הפנימית, והודות לשאיפה עצומה זו הולך השלטון הגליצי הפנימי הלוך והשתרע מדי פעם על ענפי כלכלה חדשים, על מוסדות השכלה וחנוך ועל כל דרכי החיים הצבוריים במדינה, וכה במדה מתמעטת השפעת הממשלה המרכזית על גליציא.

מה צריך להיות יחס אחינו יושבי גליציא אל הרחבה זו? — אין ספק שמצד הישר. צריכים גם אנחנו לתמוך בהרחבה זו בכל כחנו. כבר עברו השנים, אשר חשבו, שאפשר למיניסטרס אחרים, היושבים בעיר הבירה, לנהל מדינות רחוקות, הנושבות מלאומים שונים, כאופן שהנהגה זו תהיה באמת מתאימה להרמת מצבם ולתקון חייהם של יושבי המדינות ההן. השלטון המדיני יוכל רק אז לפעול הרבה לטובת יושבי הארץ, אם לא יהיה תלוי במרפזים רחוקים ויתנהל עפ"י דירקטיבות הנתנות לו מאת באי כה אותה המדינה עצמה. צירי ועד המדינה, הנבחרים מאת כל הלאומים בערך

חשיבותם של שני אלו היהודים, שאחד מהם הוא עמוד התורה והשני של עבודה. ובאותו היום "יאהרציים" של החוזה היתה. ר' אהרן מאיר'ל וחבריו ישבו אל השלחן הימני על לחם ודג מלוח ועל בקבוק. ובנגדם אצל השלחן השני ישב ר' סנדר יעקב על הל של ספרים ולמד. והבא אל הקלויו פנשוהו קולות מעורבבים: "לחיים וזבתי יגן עלינו — ואם האמר הרמב"ם, הדרה קושיה לדוכתה"...

כהארון ובמקומם "ערבי נחל", אלישיך, עוללות אפרים" והוא מעלעל, עיניו מפיקות איזה רך מיוחד של הנאה רוחנית, פניו אז כפני נכור שוקט ושל.

ולר' אהרן מאיר'ל אין מקום מיוחד. ע"פ רוב הוא עולה ויורד לארכה של הקלויו ומקשרתו כפיו ומעשן. לעתים יושב הוא לשלחן שאצל התנור וספר "של"ה" מונח לפניו והוא נוהם חרש הס. הס. הס. הוא אינו מסדר את יומו רק את אלו השעות שקודם לתפלה, שמעומן "תקונים" ו"שערי ציון" ורובן בכיה"ב ואחר התפלה מעט שתייה, מעט שינה, ולא מעט שיחה בטלה.

והגדלות שבר' אהרן מאיר'ל מתגלה רק בתפלתו. אז הוא "יוצא מבליו", הוא מכרכר, מפוז ומפצף. ובשעה שהוא מגיע לאיוו פסוקים שמנים שבתפלה, מצחו מתקמט ועיניו מתעקמות, והוא כופף את ראשו ומעוה את גופו במין העויה משונה, באלו נבנה בדותחין ובקולו הצרוד היא צועק "יחיד קדוש, אי אפשר כלל שלא להכנע מפניו ולהודות בקדושתו, כל המתפללים שבקלויו יודעים להוקיר את ערך

פיליטון.

"אל החוזה". מאת יונה נדרנמטר.

... וכי מה ענינו של ר' אהרן מאיר'ל לר' סנדר יעקב? האחרון יהודי למדן, שתורתו אמנותו, רנע אחד אינו מבטל כלי הגות כספרים. יושב לו מן הבקר ועד הערב והל של ספרים צבור על שלחנו — מתנועע ולומד. הוא מחלק את יומו לשעורים, ובשעה שעורו בנפ"ת נמרות אחדות מונחות על שלחנו זו על גב זו, ועל כלן "פני יהושע", "שאנת אריה" וכדומה. הוא אינו מוציא קול, הוא רק מתנועע, נועץ את עיניו ומעין. ולפעמים הוא מתלהב, עיניו קמות כחוריהן והוא מעביר את ידו הצנומה על מצחו המקומט וממלמל: "ואם תאמר... הרשב"א... הדרה קושיה... לדוכתה... הרי... דברי הרמב"ם... עולים יפה" — ופניו אז כפני נכור מנצח. וכעבור שעה אחת וכל אלו הספרים טונחים

הנכדים, המוצאים לפעמים מכשולים, שקשה להם להשתדל להשיג "דיספנס". כאספת הרבנים בוויילנא דרשו באמת הרבנים, שהיה חובה על הרבנים הרתיים ללמוד מדע, למען לא הצטרף הממשלה לעשות הדימויה "לרבנים ממעם" ורק הנכדים הכבירו אכפס עליהם, להסכים לכבול את הנורה ולהחזיק גם רבנים ממעם, שימלו את כל הכנסות הרבנים ובכבודם ושלימים על הצבור. אמנם יפה כחס של דבני רוסיא מרבני גליציה, אע"פ שאין סה "רבנים ממעם". אספה הרבנים בוויילנא החליטה לדרוש לפטור בני יהודים מבקור כה"ם בשבת ולהציע לפני המניסמריים כי סבת ירידה הרה והשחתה המוסר ביהודים היא הגזרות הדעות וההגבלות. גם החליטו שלא לדון כלל על המצב החמרי של הרבנים רק על עניני הכלל. והרבנים בגליציה?... מאספים הם חתימות.

עיד החנוכה.

ב.

חכמי התלמוד אמרו: "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו" (יבמות ק"מ ע"ב). רעיון עמוק מאד צפון בדברים האלה, המה ראו בהכנתם הכהירה, כי כל המתקש וצווק כהברה אחת "תורה" "תורה" ומאמין לצאת בזה ידי חובת יהדותו בסגרו את עצמו לפני כל העולם החיצוני, סיפוי שגם תורתו זו לא התקיים בידו. ע"כ מצאנו אמנם, שכל גדולינו מימי הבינים ממושכותיהם הגהיותאות הושיטו את שהי ידיהם לקבל את החכמות הכלליות. ועוד יותר מזה, כי היו מורים בבתי הלמוד הגבוהים את היריעות האלה לפני תלמידים יהודים ונוצרים.

בן למשל: נראה שהרב ר' אליהו דילמירינו ראש ישיבה בפאדובה וקנדיא, אשר גדולתו בתורה נכיר מהתארים, אשר חלק לו הגדול כדורו מהרי"ק (שו"ת מהרי"ק נ"ד), היה מורה רשמי בבית-הספר הגבוה שם, וכאשר נפלה מחלוקת בין שהי כותה פיליסופיות בוויניציאה, עלתה הסכמת כלם וממשלה וויניציאה עמהם, לבחור להם את ר' אליהו, להבריע ביניהם. ואחרי מותו הלכו אחרי ארונו כל שרי העיר נוצרים נבכדי ארץ מלובשים כנדי אבל. וגם מהנגרדו ר' יהודה מינץ — זקנו של מהר"ם מפאדבה — אשר גדולי דורו הארוהו כשם "מלאך ד' צבאות" (שו"ת הרא"ם נ"ד) והיה כמעט היחיד כדורו בתורתו וחסידותו, היה עם זה גם גדול בחכמה וכלל מד למודי המחקר בבית מדרש החכמות בפאדובה, ורוכ אצילי ארץ והסנגים מכני הנוצרים היו תלמידיו, וכה נדלה חבתו בעיניהם עד שהעמידו למזכרת את תמונתו בבית-המ"ד הנ"ל. וכפי עדות חכם אחד, שחי קרוב לזמננו ראה את הציור מוצב שם עוד בזמנו. יכולתי להראות עוד ציורים כאלה למאות. אבל לא חפצתי הפעם לדון בדבר מהצד הספרותי, אלא חפצתי לעשות סמך לעיקר מאמרי, להראות שגדולינו

לא הגדירו את עצמם מעולם לפני היות העולם, אלא עם כל חכמתם, תורהם ויראתם חשבו תמיד לאחר את התורה והחכמה, ולא נבהלו מעולם לפני השם "שקאלע", כאשר נעשה לחוק בפולן.

אולם מיום שנבדו אנרופיהן של שני הכחות המהנגדים בתובנו, הלא הנה: ההתבוללות עם כל גוניה השונים מצד זה והחסידות הבלתי אמתית עם כל כעורה מצד שני, מאז נכנסה אימה נוראה כנפשנו מפני כל בית-ספר וכל הגמורדים הכלליים. ולפי שמכחינה ידועה יש למצוא זכות להאימה היא, ונושאי שהי הדעות הנ"ל עודם היום כמשחתים במחננו, ראוי איפא להתעכב מעט אצלם ולהאיר אור עליהם.

המתבוללים, אשר צמיחתם ההחילה מישראל יעקבזון יליד הלבושטרט, יש בהם מחזה נפלא ומוזר, אשר בראי לעורר עליו. כאשר נפתח את הספרים הרבים והמגולות העפות לאין מספר, שנכתבו מירי המתקנים כשנות המאה שעברה, בעברנו על דפי הספרים והמגולות האלה של דואגי הנפשות, רועי רוח, מאשרי העם הישראלי, בקראנו את סעיפי הפרומוקולים של אספותיהם הרבות, אז נשתומם על המראה, לראות לפנינו מחנה של "קדושים" החרדים מאד לקיום הרה והאמונה, ואשר כל מעשיהם היו לשם "חזוק האמונה", החה המסוה הוה של "האמונה" נמנו ונמרנו להשכיח את הלשון העברית מכני עצמנו. החה אדרת קרש של "הרה" הודיעו בפומבי לעיני כל העמים, כי מכחשים הם בתורה שבעל פה, "לשם שמים" ולחוק מוסרות האמונה העבירו את יום השבת ליום הראשון בשבוע, וכמלו את המצוה היותר חמורה כמו מילה ושבת וכדומה; הכל עשו רק לשם האמונה וחזוק הרה. ולשם האמת מכרחים אנחנו להודות, כי בין הפושעים האלה נמצאו אמנם גם אנשים המימים ואשר חשבו באמת לתקן מה בעד עצמם. אבל מעו מעות גדולה, כחשכם לכבול את כל הלאומיות של ישראל וכהאמינם, כי לאומיותנו נקברה בין חרבות ביהר וירושלים ולא נשאר לנו רק שרידי האמונה, הצריכה רק לפני חרשות. של זמירות-מקהלה ודרשן נאה לכוש כנגדי כהונה. ולפי שחששו בעממות ישראל והיותו, ממילא יצא להם, שאין להם דרישות לאומיות מיוחדות ואחרו את השעה המכוינה, לפעול בעד עצמם פעולה ממשית ורצויה, ולא בפעולותיהם האויריות, שאין להן תפיסה אפילו במחשבה, וכל סוף מגמתם היא רק התורה הידועה הכלולה בהפסוק: איכה יעברו הגוים האלה יכו' ואעשה כן גם אני.

באותה המעות עצמה נפלה גם כה-החרדים הקיצוניים. גם המה רק חרדי תמיד מפני "הרה". גם הם רק צעקו "האמונה היא בסכנה". כמוכן לא הרו חדרהם של אלה האחרונים, למוראם של הראשונים, בעוד אשר המתבוללים דאנו להרה מפני אי-התאמתה לרהי העמים וחפצו לפי"ז להשוותה בכל אופן, חשו

החרדים, שמא יחקו חקית הגוים והגרירו בעדם מכל צד, וחסמו את העולם לפנייהם. אבל הצד השוה שבהם, כי כאלה כן אלה, בלם היו בדעה אחת, לכחש במציאות הלאומיות הישראלית, ושניהם העמידו את עולמנו רק על בסיס דת מפשטה, והמעמי את דמותנו לאיזו כה דתית, שאין לה בעולמה הכלית אחרת אלא רק להפיץ בעמים ישודות אמונה דקה מן הרקה, עד שלרוב דקותה כמעט שאינה נהפשת כמחשבה כלל; או להעשות דתיים קיצוניים, שיצאה נשמהם מהוך גופם ונכנסה להוך הספר, כדבריו המחובטים של אחר העם. וכן רצו להיות נחשבים גם כעיני הממשלות רק בתור מפלגה-דתית (רעליגיגננס גענאסענשאפט) ולא בתור עם חי הנושא את עצמו ושיש לו צרכים מיוחדים ותביעות מיוחדות, ובה הרעו מאד לדורות הבאים אחריהם והפריעו אותם מלהיות את אשר עליהם להיות: בנים נאמנים לעמם הגדול, אשר יאמר עליו: עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה! ואת עונם זה, אשר אכזרנו קלקלו ואינם, את אשר לא ידעו לכין את השעה, כעת התהפשות העמים ויציאתם מעבודת לחירות, לדרוש גם הם בחוקה, לתת גם להם השייך להם מן הרין לכלל העמים: בתי-ספר יהודים לאומיים, בתים מיוחדים לתורה ולחכמה, אשר ירוו את צמאון היהודי והארם גם יחד, בתים, אשר נשמתו היהודית לא תאכזר כהם צורתה האמתית, את עונם זה סיבלים אנחנו עתה זה דורות אחרים, ומי יודע מה יהיה בסופנו אם לא נחוש לתקן את המעות, ולבקש אמצעים להטיב את אשר עותר מלפנים ולהציל את יתר הפליטה!

א כא אפסעלבוים.

מהמזרחי.

בבלניא והולנד. מאנטוורפן כותבים לנו: בעירנו עשה המזרחי חיל בשנים האחרונות והוא הולך ומתפתח. יש לנו פה כארבע מאות משלמי שפל וחברה גדולה, ששתי פעמים כשבוע היא סובעת שעורים לתורה כסרב ופעם אחת להוצאה כדברי ימינו. נם אספות פומביות עשינו, אשר דברנים מחו"ל דברו כהן. — גם בהודנד הסמוכה התפתח המזרחי מאד. ככל הערים עובדים שם כשכיל רעיונו ושני עתונים ישבעיים שם נתנו ידם לנו ולפרגרטנו והם פועלים כשבילנו. ראש הרבנים בהולנד ד"ר דינר כתב אל ראש ח' המזרחי באמשטרדם: "בשמחה רבה שמעתי, כי תעזור ליסוד אגודת מזרחי בתוך הצינים בהולנד. הצינות היא תחיה, אבל אם רוצה הצינות להתקים עליה ללכת כדרך המזרחי, את כח חיי עליה לשאוב מן הכאר, אשר נתנה ליהדות בכל עת חותם האלפוט וחיי נצח. לכן תודה לך ולכל העוזרים אותך להוציא את המפעל הטוב הזה אל הפעל."

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בישיבת יום א' שבוע זה של מועצת הקהלה החל הוכוח על-אדות תקציב ההכנסות וההוצאות לשנה הזאת; הענין העקרי הוה התאחר הפעם. לפני פתיחת הענין שאל הפרנס מד שנוומר את הויה"ר ר' מילעם על-אדות בית הקהל, שהמועצה החליטה לפני שנה לבנותה והדבר נשמט. הנשיא ענה, כי ההנהגה עשתה כל אשר ביכלהה, הציעה לפני כל הבנאים היהודים, לערוך הבנית הבנין וכבר נמסרה הבניה ליועץ הבניה משנה ראש האודחים יוסף סארע. הפרנסים מד הייטאן וד"ר פישלר שאלו ע"ד השמטת אשר התקנות החדשות של הקהלה ע"י נציבות המדינה זה כמה שנים, לפי שהן מכילות זכות בחירות כלליות. השיאלים דרשו, שיסע הנשיא לווין, להשתדל על זה, כי הונשה שמה בקשה. המועצה נמנתה וגמרה, שלא לנסוע לווין, אלא להזכיר עוד הפעם את נציב המדינה. — לענין התקציב נשא מדברותיו בראשונה הפרנס מר הייטאן. כבקאות גדולה בכל עניני הצבור ובצרכי עמנו כרר כאריכות כל החסר עוד בקהלתנו וכל אשר כבר נתקן בעמל

מעשה בזמן הבית — מתחיל החוזה לספר — היה יהודי למדן אחד בחוץ לארץ, שלא היה לו בעולמו כי אם ד' אמות של הלכה בלבד. והשתוקק אותו היהודי להיות גם הוא מעולי הרגלים, "לראות פני הארון". נזכר אותו היהודי, שיש מה למעלה מהתורה, יש ההגלות השכינה ויש דביקה... כדרך, עגולה עוברת ובאות וכל עגלה ועגלה מעונה מעשר שני, כבורים ונסכים, וכל יהודי בשר ופירות ובקבוק בידו, ואוכלים ושותים ושמים... והצמער אותו ה למדן מאד על שמתבול מחורתו ומתחבר לאלו, שאין להם בעולמם אלא זלול וסכיאה... חפץ היה אותו ה למדן לשוה הכיתה, אבל סמוך לירושלים כבר היה ישם הלא יהודים ומשניותים וספרי תהלים בידיהם, מלית בראשם ותפלין בזרועם, ממלאים בתורה ובתפלה את האויר. "הוי לראות את פני הארון". בא אותו ה למדן לירושלים, ושוקי ירושלים מעופרים בפירות" וכל יהודי ויהודי כשר, פירות ובקבוק בידו, ואוכלים ושותים ושמים... בא אותו ה למדן להמקדש, כנופיה ובנופיה של בהנים וחזו ושוק ונסכים בידיהם ואוכלים ושותים ושמים...

מפלגתו הרמוקיסים. ביחוד הסוים עיור שלשה דברים עקריים לקהלה: רב אב"ר, הקן סררי ת"ה, לחנך בני עניים לרורה ולדרך-אמת בחד ומרחץ הגון קנין הקהלה. זה שנים אחדות מכיל חשבון התקציב שבר לדב אב"ר ומנוי הרב נשמת בלי סוף. הדובר הוכיח את ההנהגה על המנעה מהשתתף באספת צירי הקהלות בוויין. המצב, שנדחו דרישות בני המדינה הזאת, אינו מספיק להתרחק ולהפריד, כי בורר הדבר, שאם היו קהלות גליצאיה משתתפות באספה היו ממלאים כל דרישותיהן. הדובר העיר גם, שחשבון הוצאות הקהלה אינו נכון. הנשיא ד"ר טילעס והרפרנט נר עהרנפריז ענו אותו על זה, כי הוא לא דקדק בחשבון והסכומים שהזכיר אינם מדויקים.

וויין. בסוף השבוע שעברו נתחלקו בכל בתי הצבור, אשר יהודים באים שמה, מגלות עפות נדפסות באותיות גדולות, ובהן קריאה להתאסף לאספת מחאה רבה, שתהיה במוצאי שבת בהיכל רסמורן גות ברוב סמפניה למחות נגד החלטה בכבוד יהודי גליצאיה וקהלויהם ורכרי גדוף, שנשמעו באספות צירי הקהלות ואיש לא הגין עליהם להציל כבודם. בבואי שמה בשעה הקבועה מצאתי כבר את ההיכל מלא מפה אל פה, אנשים ונשים, זקנים וצעירים, בעלי השקפות "פוליטיות" שונות התקבצו. ביחוד כאו במספר רב מאד צעירים בלי חתימה זקן ומקלות בידיהם. שכניו בחוק-יד את מרכו ההיכל. קוראי "המצפה" יודעים, כי ככהבי מוויין הם המיד היודעה אביקטיביות. לבן אני מרשה לי הפעם לחוות דעתי מראש, בלי משא פנים, כי לא יפה עשו מנהלי הציגונים פה בהיאם, "שועלים" צעירים מכל אגודת הסטודנטים, להפריע את המו"מ ולמנוע הכעת חבה פה אחד ליהודי גליצאיה. גם בזה ראינו כמה נחוצה פה מפלגה מזרחי, שהשמיע קולה בין הציגונים, למען לא יעשו אלה מהציגונים הרחוקים מן היהדות בכל ענין יהודי כמוב עניניהם בשם הציגונות, מעשים, העוללים למאם את הציגונות בעיני יהודים נאמנים למסורת עמנו, שהתחילו כבר להתקרב אל הציגונות המזרחיות. — וזהו מהלך האספה הסוערת: אחרי בחירות היושבים בראש נשא מדברותיו עורך הדין ד"ר ציפסר וספר את הדבות הרעות, שהוצאו על יהודי גליצאיה באספת הקהלות. הדובר קרא הגר על זה ובקש מאת הנאספים להחליט החליטה נמרצה פה אחד, להציל כבוד אחינו בגליצאיה. אחריו דבר מר קרויז (מזכיר אגודה הקהלות) וענה על הלונה המרציא בדבר השפלה יהודי גליצאיה בהקנות האגודה כאמרו, כי בתוך הועד, שחבר את התקנות, היו ששה ציונים מגליצאיה והם בלי ספק הנינו על זכות בני גליצאיה. הד"ר צווייג ערער על סעיף 18 בתקנות הערוך נגד גליצאיה. — אח"כ דבר עוה"ד ד"ר שאול רפאל לנדא עורך ה"ג", נאציאאל צייטונג". בדברים קשים דבר נגד מחרפי בני מדינתו והציע החלטה, כי האספה מוחה בכל ענין נגד האשמות יהודי גליצאיה באספת הקהלות והאספה נמצאה בהסכס עם בני גליצאיה בכל דבר וגם להכא כל יעזו איש מאיזה צד שהוא, להוציא דבה על יהודי גליצאיה. — המלים מאיות צד שהוא עוררו המולה בתוך הציגונים, כי לא חפצו להודות, שחברם הר"ר ברודא גם הוא פגע בכבוד יהודי גליצאיה. אע"פ שבפירושו כתוב בפרטיכל, כי מר שמנד, ד"ר נבל ור"ר ברודא דברו בראשונה על-אודות מופי חותמת הקהלות, בקשו הר"ר ווייזנברין ומר טורטשינר (שלא היו כלל באספת הקהלות), להכחיש את הדבר ולהביא ערבויה. ומכלי לדעת כמה מדברים עזרו להם כל בני הנעורים, שהוכחו הנה לתכלית זאת והאפוזיציון גביה מאד וסער גדול קם כהיכל משני הצדדים, והסער נהפך לשערוריה כאשר חרף הר"ר ווייזנברין מתוך התרגנות באופן מבאיש ומחפיר את הר"ר בלאץ עורך ה"עסטר". וואכענשריפט". בקול חנוק כמעט מדמעות ענה הלוחם היהודי הזקן הזה, העובר זה שלשים שנה בער עמנו. אך קויו לא נשמע, כי הצעירים החרישוהו בשאונם. בתוך השאון הזה אבדו גם הציגונים בעלי ישוב-הדעת את שווי-המשקל. מר

טורטשינר קרא לפני הנאספים פסקים אחרים מן המאמר הראשי של גליון "המצפה" האחרון והעיר, כי "עורך העתון הזה, שהוא רק ארתודקסי", לא היה שותף לד"ר ברודא, אלו הגיד זה דבר לכיוון יהודי גליצאיה, כי יש סבה — העיר הדובר — למר לזר עורך "המצפה" לנטר שנהא לד"ר ברודא, כי במשפט הווייזנברין, שכרודא היה בו ראש ביה"ד, דן הר"ר ברודא בלי צדק את מר לזר לח"כה". הציגונים מחאו כף לאות הסכמה ונא הרגישו כהל, כמה העליב הדובר בדבריו אלה את הר"ר ברודא. שהם רצו להגן בערו. — אבל בעקר הדבר מעה מר טורטשינר באמרו, שהר"ר ברודא לא פגע בכבוד יהודי גליצאיה. אני עמדתי באספת הקהלות אצל הר"ר ברודא לפני ארמו מכושח בשמעני עלבון יהודי גליצאיה יוצא מפיו. אם לא ההנפל מר לזר על הר"ר ברודא, אין זה מוכיח רק, שאין דרכו לערב חשבונות פרטיים בתוך הפוליטיקה של הצבור, כמו יעשים לדאכוננו אינו ציונים אחרים. גם בזה לא צדק מר טורטשינר, בהגירו שאין "המצפה" רק עתון ארתודקסי, בלומר ולא ציוני ומתוך שברי פסקים אחרים רצה להוכיח, שהם ערוכים נגד החרדים בוויין. הוא ארובה המאמר הראשי של "המצפה" דבר בשבח החרדים בוויין, אך ארמה, כי גם מר טורטשינר עצמו חזר בו מדבריו, שדבר מתוך רגנו העצום דברים שנוח היה לו למנוע... בסוף נתקבלה ההחלטה הנ"ל בתוך השאון הנורא המחריש אוניס. — אחרי נעילת האספה קרה מקרה מעציב בעמים של המרעישים. הד"ר ווייזנברין נגש אל שלחן היו"ב והציע היוספה להחלטה האספה. למרות הערעור טבל עבר קרא את ההוספה, שלא נשמעה בתוך המהומה. השאון היה הולך וגדול ובאשר חכה ציוני אחר את מהננדו על לחיו באו שוטרים ופנו את ההיכל. לאחריה כזאת לא פלל איש וכל ציוני אמתי כגש יבוש על מעשה חבריו. מקרים כאלה מכאישים את ריח הציגונות בעם.

א. ב. ווערנער.

הערת המערכת. למרות היוהנו דחוקים ממקום המעשה הננו מרשים לנו להגיד, כי כל אספת המחאה היתה ללא-צורך וחוששים אנו שלא נקלה רק בשביל חשבונות פרטים, שיש ליחורים עם ראשי הקהלה הוויגית ועם הציגונים. כאמת לא את יהודי גליצאיה האשימו באספת הקהלות, כי אם את התקפים הנליצים משתי הכתות הקיצוניות, שהפרו לטובת עצמם ומדעה עצמם את אחדות ישראל, בלי דעת העם ובלי דעת מועצות הקהלות והשהמשו מרעה עצמם גם כחוהמות הקהלות. עמהם אין העם עצמו סולדרי כלל ומכ"ש יהודי וויין.

מכתב מאונגורן.

בימים האלה נתמנה רב חדש בעיר נירידיהאז. שר העיר ברבו בשם בל הערה, והוליהו ברוב העיר על מרבבה מרקדה רהומה לארבעה סוסים ברורים. המו"ע אינמלנציה, אלפי אנשים בלי הברל כנסיה וגם כהנים נצרים היו שם. בבאו לבית הכנסת הפיעו שור הפך ומשנהו, דירקטור הפינגן וראש שופטי המחוז לחונ את היהודים לכבוד רבם החדש. העוברה הזאת חשוכה לנו בהיות העיר הזאת מקום היסטורי לנו, מקום משפט מיסא-עסלאר. עתון אונגורי אחד פרסם השקפה היסטורית, והראה איך השתנו העתים, כי לפני חמש ועשרים שנה בערה בעיר הזאת המשטמה לבני-שם כאש מתלקחת, התליותה אפפו את כל העולם והעירו וועה. בשני שבועות נודע שמה בכל אפסי-הכל, והיהה למלה בפי כל, בכל מקום שעמדו אנשים יחד דברו על אדותיה, כי בתוכה נשאו ונתנו בעה היא על אדות עליה, הדם יחפצו לחזק את המשפט הנבער על היהודים. וענה חנגו שם הנוצרים עם היהודים חג לכבוד רבם. נבורי הררמה הנוראה היא נשכחו, העד הראשי משה שארף, שהחזיקוהו השופטים בשבי והמיתוהו להעיר עדות שקר על אביו, הוא עתה לוטש אבני שהם וברקה, ואולי בשביל תכשיטיו של האפיפיור, קצהם הלכו בדרך כל הארץ, אחרים יצאו מזה. וענה שודרה

הרמניה בעיר הזאת, והרקבלות הרב הוכיח על זה. בן בותב העתון האונגורי והקורא מרחיק יוכל להאמין, אשר הצבור היהודי חי באונגורן כעם חזיב לכל, בשלום ובשלחה, בהשקט ומנוחה, ושכניו מגינים בערו, לכל האונה לו שום רעה, הנאולה כבר באה, לפי רעיון התנא "אין בין העיה" ליםות המשיח אלא שיכוד מלכות בלבד".

אבל נהפך נא את המטבע ונראה בצדו השני. מצב הפרנסות של היהודים פה הירע הרבה מאד, אגודה הסחרים האונגורים" נקללים ומתועדים, לעמוד על פרנסות היהודים ולהוציאן מידם, והשמועות משנה זו ראויים להכתב בין הקינות. להשעה באב. חברות הקנסים סגרו בפני מסחר היהודי, הנה נהגות מכל היהונות ע"י הממשלה העומדת לימין בכסף הצבור ואגומטוריס מונעים את העם מלקנות מידי יהודים. רשיונות הן כשיניה חנם בלי מס.

ענה בשעה הקריוה בענין התכונות בנק לאומי מיוחד אין לו להעתן "אלקאטמאני" שום ראנה אחרת רק שאם היתה להם זכות בחירות כלליות באונגורן יתרבו גם דעות היהודים והשפעתם.

עוד רחוק הדבר באונגורן שהיהודים יוכלו לקנות זכות-שונה. ואם יושב מצב הלאים-היהודי בכלל בלי עזרתם של המהבוללים האונגורים, לא יוכלו הם להתאונן לפני מנהיג הדור: "זכרנו את הדנה, אשר אכלנו באיגנרן".

ע"פ חוק המדינה אסרו לעניי היהודים לחזור על הפתחים ובכל יום עומדים יהודים לדן על פשמים יד לנדבה ושיטרי הממשלה מעידים עליהם, כי ראום שלא הניחו ביה אחד מלהכנס בתוכו והם נהונים במשטר.

בוטשקוב. יוסף האלרער.

מכתב מאמריקה.

ניו-יורק, אייר. כמה עמנו וכמה נלחמו היהודים הצעירים בוויין ובמשרנוביץ, כיכירו לאומיותם היהודית וכמה שמחנו על השמועה, כי הועילו במלחמתם וענה איך יאב לבנו בראותנו רעמולה ומלחמה פה בעד הכחשת לאומיותנו! הסינאטור היהודי גונגהיים התרנו כסניאט של ארצות הברית על ההצעה, כי ירשמו את הגולים היהודים הכאים הנה בתור בני הלאים היהודי. "מה! צעק בהתרונות קנאות, אני נודדתי באן ואותי יחשבו ללאום יהודי! אמריקני אמתי אני. ובן גם היהודי האונגורי אם יבא הנה אונגרי הוא וחמם הוא לגולל זאת ממנו!" כמה מגיחך הוא משחק זה בשומנו אך לב כמה על בעני "מה יפית" אלה לסכול מאלה, אשר להם הם משתחיים ומנשקים רגליהם. כמה פעמים כיום הם סומרים על פניהם רוקא בשם "עם יהודי", שהם מתאמצים להכחישו! באמת מרגני-קומדיה, שאין כמוה.

כאשר כבר הודעתה התאחדו גם יהודי רומניא בשנה שעברה. היום מספרם פה שלשת אלפי חברים ולהם נ"ח אגודות. ענה החליטו באספתם, לבנות "מוסד עברי" לעצמם בתור ביה-עם על כסיס ארתודקסי. משם תצא תורה וחכמה יהודית.

מראש חדש ניסן ואילך מופיע פה עתון ציוני יהודי בכל שבוע תחת מערכת הר"ר ווארטמאן שהוציא פעמים אחרות את ה"אידישע צוקונפנט", לעתון הזה יש קרן כמותה של חמשה אלפים דולר והפררציון הציגונית הוציאה מניות בנות חמשה דולרים. קיומה החמדי בטוח לשנים אחרות, אבל חסר הוא עוזרים. מאז הוצג מחזהו של זנגכיל בתיאטר פה התחילו סופרי המחזות לחקותו וזה אחר זה מציגים על הבמות האנגליות מחזות יהודיים. בהם מראים את היהודים כמדוותיהם המיבות ואת האנטישמים ברשעהם ונולותם. בכוסמון ישב לו הרבי פליישר והשמיע דעתו, לזכות את הקהל בהעברה השנה ליום ראשין. אבל הדבר עלה לו שלא בהוגן. קהלתו השמיעה קולה נגדו ורק שני קולות של יחידים היו בעדו. הכל

